

עלול חלילה להתרחק מדרך הישר ולהיות גגדר בו רשע, ורחמנא לצלן.

יבעל ההגדה אומר: 'אף אתה הקהה את שניו' ואפשר לבאר זאת על דרך מה שנאמר: "אבות יאכלו בסר ושניו הבנים תקהינה", היינו שהדעת של יראת שמים של האב היא גגדר פרי בסר, שאינו הגיע לכלל בשול ואינו ראוי לאכילה, שקמו כן האב אינו מוציא לפעל בפיו את הדעת של היראת שמים שקבלו, ואינו מאכילה לגניו, ומחמת כן "שניו הבנים תקהינה", היינו ששניו בניו קהים מהשאלות שיש להם בתורה ובמצוות, ואינו משיב להם עליהם תשובה.

וזה הפרוש 'אף אתה הקהה את שניו' הינו שאתה בעצמך אשם בכך שקהו שניו של בנך ונעשה מקך רשע.

אתה אחראי על עצמך

ומאיךך הנביא מזהיר בפסוק זה את הבנים, שלא נטען ונאמר שמחמת שבאבותינו אכלו בסר הינו שהם לא בשלל היטב את מדותיהם ולא למדונו דעת ויראת שמים, לכן השנים שלנו הבנים - קהות, ומדונונו אינם מתקנות, כאומרו: "מה לכם אתם משלים את המשל הזה... לאמר אבות יאכלו בסר ושניו הבנים תקהינה", כי כל אחד אחראי למעשיו ואינו יכול להאשים פאשר אביו אינו נוהג פשוטה, כאומרו בפסוק שלאחר מכן "הנפש החטאת היא תמות".

ועל כן הבן צריך לכבד את הוריו ולהזהר שלא לזלזל בהם גם פאשר הוא רואה שאינם נוהגים פשוטה, ויחפים לגדול בעצמו בתורה וביראת שמים וליסד את ביתו על דרך ה'.

והתורה מקארת שהתשובה שעלינו לענות לבן על שאלותיו, היא לספר לו על הקשויים שהיו לאבותינו במצויים, שהיינו עבדים לפרעה והקב"ה גאל אותנו מים, ודבר זה מלמדנו, שפאשר אדם רואה שגנו מתקשה בעבודת ה', עליו להסביר לו שגם לו בעצמו היה קשה בתחלת דרכו בעבודת ה', ולבסוף הקב"ה הוציא אותו וגאל אותו והביא לו טעם בעבודת ה'.

יבעל ההגדה מלמדנו לענות לבן החכם הפהלות הפסח: אין מפסיויו אחר הפסח אפיקומן, וזאת משום שלבן החכם ששואל שאלות מחכימות, ראוי גם לענות דברים מחכימים, כדי שייכל להעמיק בהם ולגלות בעצמו עוד הרבה דעת נוספת למה שהשיב לו אביו בתשובתו, וכמשמעות הלשון 'אפיקומן' - הוציא אכל, והינו שהבן החכם צריך להחכים בעצמו ולהוציא מדבריו אביו עוד ועוד דעת תורה ויראת ה'.

לכבוש את החמדה שבלב

בעשרת הדברות שבמשנה תורה נאמר: "לא תחמד אשת רעה", ואחר כך נאמר: "ולא תתאהו בית רעה", ואלו בעשרת הדברות שבפרשת יתרו מתחיל עם "לא תחמד בית רעה" ואחר כך "לא תחמד אשת רעה".

וצריך להבין מה סבת שניו סדר הדברים שביניהם? ועוד, שקאן אמר: "ולא תתאהו בית רעה", ושם נאמר: "לא תחמד בית רעה"?

ובפשטות הצד נוטה לומר שהסדר הנכון הוא כמו שכתוב כאן במשנה תורה, מושם שבכך הפסוק מזהיר קדם על "אשת רעה" שהוא הדבר החמור ביותר, ולאחר מכן מזהיר על "בית רעה" שדוה ועבדו ואמתו שוורו וחמלו וכל אשר לרעה".

חמדה נסתרת ותאהו גלויה

ויש לבאר שפיון שהחמדה היא בלב ואינה נפרת כלפי חוץ, לכן כלפי "אשת רעה" נאמר הלשון

"ולא תחמד", כי דרכו של האדם להסתיר את החמדה הרעה שלו, ואלו לגבי "בית רעה" וכו', נקט לשון של תאהו שהיא נפרת כלפי חוץ, כי האדם אינו מתבייש בכך שהוא מתאהו לביתו ולחפציו של החבר.

ובכפרשת יתרו התורה מתחילה ב"בית רעה", כי כך הוא הסדר של האדם, שבקטנותו הוא חומד קדם את ביתו של חברו, כמו שרואים זאת אצל

מתיקות החנוך השמימי

על כך במאמר: 'המסר מהאסונות הקשים'.

בציור שבכותרת הגליון: ר' אברהם עומד לקים מצוות ברית מילה, וקדם לכן, הוא מודה לה' ברבים על הנסים והחסדים שעשה עמו. פכר על שחננו ה' בברכת "פרי בטןך" המוקרת בכרשתנו.

היאך בהנהגה זו הוא מונע את בניו וחבריו מלהיות רשעים?

על כך במאמר: 'מתיקות אונמות החנוך'

בציור שלפנינו: רואים הריגות שעלולות להתקיים ח"ו על ידי 'דומם צומח מי ומדבר': ר' שמואל יושב בביתו ועומד לשתות מהבבוק שלידו, ואינו יודע שבתוכו יש נוזל של צמחים רעילים (ומים). לידו עומד אדם שנוהג שלא פשוטה ושופך את דמו בעלבונות שמעליב אותו (מדבר), עוד נכר בציור גוי רשע שמתהלה ברחוב וזומם לפגע ולהזיק לבני אדם (סי). ומהצד רואים מכונת כביסה שהחליקה מהגג ועלולה להרג את התינוק שמתחתיה (וימים).

היאך המארות הללו קשורים למה שארע בנימים האחרונים?

עצות מתוקות

אמרו במשנה (תקט"ו, א), שחיב אדם לברך על הקעה מעין הטובה, ולכן פאָשר בא לאדם צער קטן, וקבל אותו באהבה ויאמר לה, שאם הצער הזה הוא במקום צרות גדולות וקטנות כגון במקום גזירת מיתה משנה וכדומה, עליו או על אחד מבני ביתו ח"ו, אזי הוא מרצה שהצער הזה - שהוא קטן ביחס לצרות הגדולות - יתקיים עליו, כל ימיו שמכרח הדבר שהוא יתקיים על מנת לכפר מעליו את הגזירה הרעה הגדולה, ובכך נקרא שהוא 'מברך על הקעה', מפני שהוא מבין שהיא 'מעין הטובה', היינו שהוא מבין שהצער הקטן הזה הוא מעין דבר טוב, כך שעל ידו הוא זוכה לטובה, להנצל מצרות גדולות וקטנות.

מתקנות שיחי

רבונו של עולם, רחם עלינו והצילנו מכל גזרות קשות ואכזריות, שלא יבוא עלינו שום אסונות לא על ידי בני אדם ולא בשום דרך אחרת, ואם נגזרו עלינו גזרות רעות, תחליף לנו אותם בצער קטן שיהיה במקום הצער הגדול, וברחמיך הרבים תקל עלינו גם את הצער הקטן, ונכנו לשמח אותך בכל מעשי יידינו, עד שתתהיה כל כך מרצה בנו ולא יגזרו עלינו שום גזרות רעות, אלא רק גזרות טובות ומתקות, ונוכח לבדך תמיד מתוך ההדאה והכרת הטוב על החסדים והטובות שהשפעת ושתישפיע עלינו בכל ימינו, עד תמיד.

אבות וזקני' המובאים בגמרא (ריש ב"ק), שהם השורו בבור המבועה וההבער; 'השור' הוא מיתה על ידי 'חיי', והוא בגדר מיתת 'הרג'. 'הבור' הוא מיתה על ידי 'דומם' והוא בגדר מיתת 'סקילה' שנגעשית על גבי ידי' ופילה מקומה גבוהה כמו לתוך הבור.

'המבועה' שלשיטת רב בגמרא - הוא אדם המזיק, הוא מיתה על ידי 'מדבר' שהאדם מדבר בפיו דברי הלבנת פנים וגזרים כגון בהריגות, ולפי שמואל שמבועה הינו 'שור' נמצא שמבועה הוא בגדר מיתת 'חנק' כי לפי האמור: 'באר שרמוז במבועה סוג מיתה של חנק שנגעשית על ידי אכילת מאכלים בפה ובשנים שגורמים למיתת האדם בחנק רח"ל. 'וההבער' שהוא איש הוא פנגד מיתה על ידי 'צומם' כי בדרך כלל האש מנזקת על ידי שגזחות בצמחים ובקורות הפתים והוא מיתת 'שרפה'.

והסבה שח' מביא הריגות בכל מיני דרכים שונים שפאלו, היא מפני שאם היו הריגות רק דרך

האשה השוו לעבד ואמה, ועל פן שם הזיהים משה בתחלה שלא לחמד את בית החבר, כי כגון היה להם יותר נסיון, ולאחר מכן הזיהים בלא תחמד על האשה תוך כדי שהוא מסמיק אותה ל"עבדו ואמתו שורו וחמורו".

אבל במשנה תורה שפאמר לאחר ארבעים שנה שהיו עם ישראל במדבר ובהם עסקו בתורה, אזי הם כבר היו יכולים להבין את ערכה הגדול של האשה, לכן משה רבנו מקדים להזכיר להם את האשה לפני שמזכיר את הבית עבד ואמה, ובכלל זאת הוא מפריד את האשה מה'עבד ואמה', ואף בן האשה ל'בית' יש את האות ס' כסיום פרשה המפריד בין האשה לבית, ללמד שהאשה חשובה יותר מביתו של האדם ויותר מעבדו ויותר מכל קנניו וחספי אחר של האדם.

המסר מהאסונות הקשים

שהלבין אותו (ב"מ נח), וכן על ידי דבורו של המושל נעשים הריגות, שעל פן המנהיג נקרא דבר, כמאמרם (סנהדרין ט): 'דבר אחד לדורו, מפני שכחו של המנהיג הוא בדבור פיו. וכמו שרואים שמלכי איראן לבנו והפלשתיים מאמינים בפהים להזיק לעם ישראל, ואם נדמה לנו שרק בני ישראל הם הללו הם בעלי מדת רציחה, ה' מראה לנו דעת במלחמה האמה שבין מדינת רוסיה לאוקראינה, וזאת בסבת 'דבור' פיו של המושל פוטין, שהוציא מפיו את רצונו לכבוש לעצמו את מדינת אוקראינה, שבעקבות כך נעשים שם רציחות איומות, ובכך רואים את מדת הרציחה שנקמת גם אצל מלכות אדם.

ולעין האדם נדמה שהעריצים הללו הם המחליטים את מי להרוג, אבל האמת היא שלבם מסור ביד ה', וה' מניע את פיהם לטב ולמוטב, וכמו שאומר שלמה מלכנו (משלי כא א): "לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפץ יטוו", וכמו שרואים שח' שלט על פיו של בלעם הרשע, והפך את פיו לברך במקום לקלל.

ועוד שדרך המדבר מתקיימים כל ההריגות, שכן סבת כל ההריגות דרך דומם צומם וחי הם בסבת הדבורים הרעים של לשון הרע והלבנת פנים, ואמרו חז"ל (חולין ט"ז): על הפסוק: 'תולה ארץ על גלימה' אין העולם מתקיים אלא בזכות מי שכולם את עצמו בשעת מריבה, שגורם ככה לבלום את הגזרות הרעות, ונראים הדברים שהאוטובוס שהתדרדר והרג בסבת אבוד הבלמים, בא מן השמים לעוררנו להשתמש בכח הבלימה שגפנשונו ולבלם את עצמנו בשעת מריבה.

ארבעה יסודות של אבות זיקון

וסוגי הנהגות שמיים הללו רמוזים בארבעה

הילדים שהם חומדים חפצים שרואים בבית חבריהם, ולאחר מכן פאָשר האדם גדל באים לו נסיונות של חמדה של עברה, רחמנא לצלן. ובזה אזה התורה ללמדנו, להרגיל את ילדינו כבר מקטנותם שלא לחמד ושלא להתאווות לזברים שרואים אצל ילדים אחרים, כי אם הלך יתגדל כבר בקטנותו שלא לחמד חפצים שיש לחברו, יהיה לו קל יותר שישגדל להתגבר על חמדה של דברים אסורים.

מה יותר חשוב לך?

ובסבת שניו הסדר בלאוים אלו בין פרשת יתרו למשנה תורה, יש לבאר, שמפני שפרשת יתרו נאמרה בסמוך ליציאת מצרים ואז עם ישראל עדיין לא הספיקו כל כך לעסק בתורת ה', לכן הייתה להם הערכה לבית יתרו מאשר לאשה ואת

"והיה אם שכלת תשכח את ה'... העדות בכך היום כי אבד תאבדו". אמרו חז"ל (תבואות ל): אע"פ שבטלו סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו כלומר שאע"פ שפיוס אין את סנהדרין שנקימו דין ארבעת מיתות בית דין כמי שמתחייב בהם, בכל זאת הדין של ארבעה מיתות אלו מתקיימים מן השמיים גם פיוס.

וארבע מיתות בית דין מתקיימים בד' חלקי הברואים: דומם, צומם, חי, מדבר, שלפעמים ישנם הריגות דרך 'דומם' כמו האוטובוס שהתדרדר בלב עיר הקדש וירושלים, פאָשר לא היה בו שום אדם, ואפילו הנהיג היה מוחצה לו, אם פן ההריגה הייתה על ידי דומם בלבד, וזה בגדר מיתת 'סקילה'.

ולפעמים ישנם הריגות דרך ה'חי', כמו מה שלאחר מכן ארע לדאבוננו שוב בעיר הקדש, הרג וחבלות דרך פן מעוטים מחבל ימשי, וזה בגדר מיתת 'הרג', וישנם הריגות דרך 'צומם' שאדם נהרג על ידי אכילת מאכלים לא בריאים, או שחנק דרך מאכל שנתקע בגרונו ל"ע, וזה בגדר מיתת 'חנק'.

ולפעמים נהרגים במיתת 'שרפה', כמו שהרפות שארעו מספר פעמים בשנים האחרונות, והרגו אנשים וילדים רח"ל, או שברחמים עצומים 'פלה' ה' את חמתו על העצים והפרמים והשרפה כלתה ממון במקום לגבות נפשיות, וגם זה נקרא בגדר דין מיתת 'שרפה', כי שרפה כזאת גורמת לעניית 'העני חשוב פפות' (עי"ה).

סבת כל ההריגות

וישנם הריגות על ידי 'מדבר', והן דבורי הלבנת פנים הנחשבים כאלו שפך את דמו של מי

ה'ח' שהם בני אדם רוצחים, היו טועים לחשב שההריגה היא רק בסבת אותו רוצח, שהרי ה' נתן את פח הפחירה לאדם והרוצח הזה בחר בבחירתו להרוג, לכן ה' עושה הריגות גם דרך דומם, כדי שהם יזכירו שההריגות והאסונות לא נעשות בעקבות האדם שהחליט להרוג, אלא מאת ה' כדי לעוררנו בתשובה.

התקווה לאסונות

וגם בזה לפעמים האדם טועה וחושב שהדומם הרג בעקבות שהוא חפץ מסכן המועד לפרענות, כמו האוטובוס שהרג מפני שהבולמים שלו

שקלם הם מאת ה' שעשה ש' דרךן להזיק' בכדי שנתעורר להבין ש'שמירתו עליה' - שגדנו הדבר להציל מהמפזקים האלו, על ידי שגשמו את פח ה'מדבר' שלנו ונשמר מהיצר הרע של הלבנות פנים ושאר דבורים אסורים ומעשים רעים.

וגתקו לארבעת אבות הזקין הללו (של ארבעת חלקי הברואים ושל ארבעה מיתות בית דין כנ"ל), תקנו חז"ל את ה'ארבעה הצריכים להודות', פי פשמודים לה' על חסדיו ומבינים שחינו תלויים בידיו, מבינים גם שקל אסון שצנעשה רח"ל הוא רק מאת ה', ומבינים שעלינו לשפר את אורחותינו וכן נציל מגזרות רעות.

לא היו תקינים, לכן ה' מביא לפעמים הריגות גם דרך צומח שאדם נחנק ממאכל או שגהרג דרך אכילת מאכלים המזיקים או רעילים, וכן לפעמים ה' מביא הריגות דרך שרפות אש ובכל מיני דרכים אחרות, כדי להראות לנו שפסגת ההריגות אינה רק בגלל בני אדם רעים או רק בגלל הקלקול שהיה בפיץ הדומם וכדומה, אלא רק מאתו יתברך.

נמצא, שלא ראי הריגות דרך החי כראי הריגות דרך הצומח, ולא ראי הריגות דרך הצומח כראי הריגות דרך הדומם, שקל אחד מהם מלמד לקח נוסף, והצד השני שבהן

שהיה. כשראה זאת הרופא, שחווית אינה כשל שומר תורה ומצוות, התפעל ואמר לאוריאל: בורא עולם אוהב אותך!.

קעת אני נשארתי עם מראה משנה ואוריאל חזר להראות כאחד הילדים וחזר לחידה בערב הבר מצוה של אוריאל היה לי נסיון להסתפל עליו בקנאה ובצרות עליו על כך שהוא נצל מהבושה ואני נשארתי מביש. מכיון שאבי נסע אתנו לקבר רחל לקראת הבר מצוה, שפכתי שם את אקונו לבי לפני ה' ואמרתי: רבונו של עולם, כמו שרחל אמנו ותרנה לאחותה, הן אני ותרתי לאחי ומחלתי לו, בבקשה תטיב גם לי שאתורפא מההשקנה המיטרת שיש לי, כי הדבר מעיק עלי ומביש אותי מאד.

בבר מצוה התגברתי בכל כחי לשמוע בשמחתו של אוריאל, אמנם הסבל המשיך ללוות אותי למשך תקופה לא קצרה, אך הקב"ה לא עזב אותי, ולאחר הבר מצוה שלי, אבי קבל טלפון מאחד מחבריו שהשתתפו בבר מצוה וראה לראשונה את הבגיה שלי, וספר שקרוב משפחה שלו סבל מבגיה זאת, ולאחר חפזים רבים מצאו טפול שיועיל לו. אבי קבל ממנו את הפרטים ואכן טפולו בי בטפול היה וברמי ה' הגדולים התרפאית ושכתי גם אני להראות כאחד האדם. י. מ. פ. בית שמש

כששמעתי מחויף לחדר את הדברים הללו שהם משוחחים, הוודתי לחמק לסלון, כעבור רגע נפתלי הגיע אלי לסלון, התישב לדי ובקש ממני לבא לבקר את אוריאל. פני האדמו ושמתתי, נפתלי שאל אותי מדוע אני לא רוצה לגשת לבקר אותו, ואז לא יכלתי להתאפק ותוך כדי כבי אמרתי לו 'שמעתי כל מה שדברתם עכשו, וגם בחידר שמעתי מה שהוא אמר עלי באותו יום, לא יכלתי לאכל באותו יום, אכלתי את הדמעות של הצער והבושה...' הורדתי את ראשי על היד ונכיתי.

נפתלי נתן לי להתאושש וכנראה באותם רגעים הוא נגש לאוריאל ואמת לו שאכן שמעתי את מה שהוא דבר עלי, לאחר מכן, כאשר כבר התאוששתי, נפתלי הכניס אותי אל אוריאל, כשננסתי לחדרו הוא החל לבכות, אמרתי לו: אוריאל, אני מוחל לך רק אני רוצה שתבין כמה זה פוגע לדבר ככה על אח ובכלל על מי שיהיה, אוריאל אמר הבנתי את זה ואם לא ברצון, אז בעל כרחי, משמים נתנו לי מכה כזאת שנתנה לי להבין את זה.

אחלתי לו שה' ירפא אותו וישל א ישאר לו שום זכר ושום צלקת למכה שהוא קבל. בימים שלאחר מכן, בס"ד דוד שלי הציע לאבי על משחה מיוחדת שמעבירה צלקות, אוריאל השתמש בה והצלקת עברה, והאף חזר להיות ישר כמעט כמו

המושב מתיקות הניסים שיעמד שם, שבראשו עמד חוד חד ומסכן.

לקחו את אוריאל לבית החולים והוא חזר הביתה עם תחבשת באף. מאז אוריאל לא רצה לחזר לחידה, באחד הימים כשחזרנו מהחידה, נפתלי אחי הגדול נכנס לחדר שבו אוריאל שכב, ובלי שהוא הבחין, אני עמדת מאחורי דלת החדר והקשבתי להכל, נפתלי שאל את אוריאל: מדוע אתה לא חוזר לחידה, אוריאל ספר לו קה: שאלתי את הרופא שטפל בי וחיבש לי את האף האם הכל יעבר והוא אמר שלא תהיה ברירה ותשאר לי צלקת גדולה באף וגם האף ישאר עקם, אני לא מסגל לחזר לחידר ולסבל את הבושות האלו.

נפתלי שמע את דבריו ואמר לו: אוריאל, אולי תחשב מה לדעתך גרם לך משמים את הנזק הזה? אוריאל השיב: מנין לי לדעת, ישנם הרבה דברים לא טובים שעשיתי ויתכן שבגללם ננקתי. נפתלי אמר: לא, אני מתכוון שתזכר מה עשיתי רגע לפני שקרה לך הנזק הזה.

אוריאל זכר והבין שנפתלי מתכוון להזכיר לו את מה שהוא בזו לי ואמר עלי שאני 'בין כה שמן' ולא צריך לתת לי את מנת האכל, והשיב: הרי יוסף לא שמע מה שדברתי עליו.

חדדים מתוקים

א. מה דרוש מהאבא לטובת חנוך בנו, ומדוע הבן לא יכול לפטר את עצמו גם כשנאביו לא מתכוון? ב. איזו עצה עוזרת לאדם לקבוע את חמדתו? ג. מה מוכיח שהאסונות אינם רק בסבת המיתקלים או רק בסבת חסר דאגה לתקינות האוטובוסים?

התשובות מונחות בתוכן גליון זה. ניתן לשלוח את התשובות לכתובת האי-מייל: gmail.com@7885595 או בהודעה קולית בקו 'קול מתקין': 073-313-4395. בצירוף שם. כתובת וטלפון | הווכה מפרשת דברים: יצחק עקיבא ניומן, בני ברק.

תולדות הודאות

לו, שלא נזקו בה, שהרי אמרו חז"ל (קהלת רבה ג:ג): 'כל הדרכים ברוכות סכנה'.

תולדה של 'חולה ונתרפא' - שיש להודות על כל רפואה מחלי או פצע גם כשהוא חולי ופצע קטן, וכן יש להודות לה' שנתנו לו דעת להשמר בכל עניי הבריאות, ולהפגוע ממואכלים ומפזקים שגורמים לאדם להיות חולה, תולדה של 'מי שהיה חביש בגית האסורים' - שיש להודות לה' על כל מגבלות שהיה לו ונצל ממנה, כגון שהיה מגבל בטרדה של חובות וכדומה.

כשם שבגזיקו יש ארבעה אבות גזיקו ויש להם תולדות של הדין שראוי להשמר מהם, הרי שמורבה מזה טובה מופתה פועלות וישנם תולדות גם ל'ארבעה הצריכים להודות', שמו הראוי לנו להודות להם גם עליהם, ונבארים בסעיפת דשמיא:

תולדה של 'יורדי הים' - שיש להודות לה' גם על כל רחיצה בים או בבריכה, שלא אע בה טביעה או כל נזק אחר ח"ו. תולדה של 'הולכי מדבריות' - שיש להודות לה' גם על כל נסיעה בעיר וכל שפן מוחוצה